

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี
LEARNING MANAGEMENT ACCORDING TO THE FOUR IDDHIPĀDA
DHAMMAS IN PHRAPARIYATTI-DHAMMA SCHOOLS
GENERAL EDUCATION DEPARTMENT LOWER SECONDARY SCHOOL,
UBON RATCHATHANI PROVINCE*

พระพัฒนพล สิริสุวณฺโณ (เพชรไชย), ประยูร แสงใส, อุทัย วรเมธีศรีสกุล
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Phra Phatthanaphon Sirisuvanṇo (Phetchai)
Prayoon Saengsai, Uthai Woramethisrisakul
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, khonkean Campus
E-mail: pattanaponpetchai@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพ เปรียบเทียบ และเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี ระเบียบวิธีวิจัยเป็นรูปแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม ในการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูบรรพชิต จำนวน 38 รูป และครูคฤหัสถ์ จำนวน 32 คน จากโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งได้จากการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie and Morgan โดยการสุ่มแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้ค่าความถี่ และหาค่าร้อยละ และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบด้วยค่าที (t-test independent) และการทดสอบเอฟ (F-test) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ กำหนดกลุ่มเป้าหมาย 15 รูป/คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเก็บข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา และเขียนในลักษณะความเรียงประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

*ได้รับบทความ: 20 มีนาคม 2563 แก้ไขบทความ: 1 เม.ย. 2563 ตอบรับตีพิมพ์: 28 มิ.ย. 2563

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี นั้น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เรียงจากมากไปหาน้อย ได้ ดังนี้ 1) ด้านวิมangsa (ความไตร่ตรอง) 2) ด้านฉันทะ (ความพอใจ) 3) ด้านจิตตะ (ความคิด) 4) ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบระดับการปฏิบัติต่อการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านวิริยะ (ความพากเพียร) มีระดับการปฏิบัติที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ จำแนกตามวุฒิการศึกษา โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านวิริยะ (ความพากเพียร) มีระดับการปฏิบัติที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ และจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกเป็นรายด้าน ด้านจิตตะ (ความคิด) มีระดับการปฏิบัติที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. แนวข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี จากข้อเสนอแนะการจัดการเรียนรู้ในแต่ละข้อดังนี้ 3.1) ฉันทะ (ความพอใจ) ควรมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนตระหนักและสนใจในการเรียน เกิดความอยากรู้อยากเรียน 3.2) ด้านวิริยะ (ความพากเพียร) ควรมุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายกระตุ้นผู้เรียนอยากเรียนรู้ 3.3) ด้านจิตตะ (ความคิด) ควรมุ่งเน้นสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ และมีแบบแผน 3.4) ด้านวิมangsa (ความไตร่ตรอง) ควรมุ่งเน้นสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล

คำสำคัญ: การจัดการเรียนรู้, หลักอิทธิบาท 4, โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

Abstract

The aims of this research were: to study the conditions, to compare and to propose the suggestions for the learning management methods

according to the Four Iddhipāda principles (iddhipāda, path of accomplishment) in Phrapariyatti-dhamma schools, General Education Department, Lower secondary school level, Ubon Ratchathani province. The study was carried out by means of a mixed research methodology. In the quantitative research, the samples were 38 monk teachers and 32 householder teachers from Phrapariyatti-dhamma school, General Education Department, Ubon Ratchathani province, obtained by simple random sampling according to the table of Krejcie & Morgan. The research instruments were a questionnaire and an interview form. The statistics used in data analysis were: Frequency, Percentage, Standard Deviation, t-test (independent) and F-tests. For the qualitative research, the target groups included 15 informants selected by purposive sampling and in this process, its data collection tool was an in-depth interview form. The data were interpreted by the descriptive data analysis and written in the form of context analysis.

The research results were as follows:

1. The conditions of the learning management methods according to the Four Iddhipāda principles in Phrapariyatti-dhamma schools, General Education Department, Lower secondary school level, Ubon Ratchathani province in overall were rated at a high level of practice. The studied aspects were ranked from that of 1) *Vīmaṃsā* (Investigation), 2) *Chanda* (aspiration), 3) *Citta* (thoughtfulness) and 4) *Viriya* (energy).

2. The comparative results of the learning management methods according to the Four Iddhipāda principles in Phrapariyatti-dhamma schools, General Education Department, Lower secondary school level, Ubon Ratchathani province, classified by the samples' status in overall showed indifference in its practice. Classified by the studied aspects, *Viriya* had the differences in practice at the statistical significance level of .05; consistent

with the set hypothesis. Classified by their education, in overall, there was no difference found but divided by the aspect of Viriya, the difference was found at the significance level of .05; consistent with the set hypothesis. Classified by work experience, there was no difference but for the thoughtfulness aspect, the difference of its practice was seen in the significance level of .05.

3, The suggestions for the learning management methods according to the Four Iddhipāda principles (iddhipāda, path of accomplishment) in Phrapariyatti-dhamma schools, General Education Department, Lower secondary school level, Ubon Ratchathani province are that 3.1) aspiration: there should focus on learning management that makes students aware and interested in learning; 3.2) energy: there should focus on managing a variety of learning, encouraging the students to want to learn; 3.3) thoughtfulness: there should focus on teaching the learners to creatively and systematically think and reasonably analyze; 3.4) investigation: there should focus on teaching students to use their intelligence to solve problems rationally.

Keywords: Learning Management, The Four Iddhipāda Dhammas,

Phrapariyatti-dhamma Schools General Education Department

บทนำ

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่งของคณะสงฆ์ เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นตามความประสงค์ของคณะสงฆ์ ซึ่งมีมูลเหตุสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษา สำนักเรียนวัด (พระครูสังฆรักษ์ปัญญาพล ปญญาพล และคณะ, 2560: 99) ปัจจุบันการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญนี้ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นมาโดยลำดับ มีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 406 โรงเรียน และสังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมี 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ(ไทยรัฐ, 2563) และใช้หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ.2558 เพิ่มสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา มีวิชาภาษาบาลี ธรรมะ พุทธประวัติ และวินัย (สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 2, 2562) โดยจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 และ (ฉบับที่ 3) พุทธศักราช 2553 และพระราชบัญญัติการศึกษาพระปริยัติธรรม พุทธศักราช 2562 การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21 นั้นจำเป็นต้องเริ่มด้วยการฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูเปลี่ยนจากครูสอนเป็นพี่เลี้ยง ครูฝึก (Coach) การเรียนแบบบูรณาการสหวิชาการ เชื่อมโยงความรู้กับจินตนาการ เปลี่ยนแปลงไปสู่รูปธรรมให้ผู้เรียนมีทักษะที่ต้องการ (ไพฑูรย์ พิมพ์ดี และคณะ, 2560)

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในฐานะเป็นหน่วยงานที่จัดการศึกษาสำหรับพระภิกษุสามเณร จำเป็นจะต้องนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาบูรณาการกับการจัดการเรียนรู้แบบสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือหลักอิทธิบาท 4 โดยกระทรวงศึกษาธิการไม่ต้องเสียเวลา นำรูปแบบหรือตัวอย่างจากต่างประเทศมาใช้กับคนไทย เพราะคนต่างวัฒนธรรมต่างพื้นที่ย่อมมีวิธีการเรียนรู้เฉพาะตน จึงมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อิทธิบาท 4 เป็นหลักธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงค้นพบและสั่งสอนชาวพุทธให้เป็นคนดี จึงเป็นฐานแห่งความสำเร็จในการเรียนรู้ของคนไทย(มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539, 10/287/218) ถือเป็น “Innovation” นวัตกรรมสุดยอดยุคไทยแลนด์ 4.0 เพราะได้มีการทดลองใช้และพัฒนาต่อเนื่องมาโดยตลอด การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 นั้นครูต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนพอใจในสิ่งที่เรียนรู้, พากเพียรต่อ สิ่งทีเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ, มุ่งมั่นและเอาใจใส่ต่อสิ่งที่เรียนรู้, คิด วิเคราะห์ ไตร่ตรองก่อนนำไปใช้

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะเป็นครูผู้สอนในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้พบปัญหาการเรียนรู้ของนักเรียนขาดการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ทำให้ผลการเรียนไม่บรรลุเป้าหมายในบางรายวิชา จึงสนใจที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 สู่การบูรณาการการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อต้องการได้ข้อมูลในการพัฒนาโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานีให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามสถานภาพ วุฒิทางการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีวิทยาการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) เป็นการผสมผสานวิจัยระหว่างวิทยาการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) กับวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) ด้วยการผสมในระดับข้อมูลเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรประชากรกลุ่มตัวอย่างและกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยบูรณาการข้อมูลคุณภาพนำไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ 3 ข้อ

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

ประชากร ได้แก่ ครูบรรพชิต 42 รูป ครูคฤหัสถ์ 43 คน รวมประชากรทั้งหมด 85 รูป/คน จากโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างเทียบจากตารางสำเร็จรูป Krejcie & Morgan (1970) เพื่อใช้ในการประมาณค่าสัดส่วนของประชากร และกำหนดให้สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร เท่ากับ 0.5 ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% สามารถคำนวณหา

ขนาดของกลุ่มตัวอย่างกับประชากรที่มีขนาดเล็กได้ตั้งแต่ 10 ขึ้นไป ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 70 รูป/คน

กลุ่มเป้าหมาย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายที่เป็นครูสอนไว้ จำนวน 15 รูป/คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง โดยเป็นครูมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี แยกเป็น ครูบรรพชิต 7 รูป และครูคฤหัสถ์ 8 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 ประเภท คือแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี มีลักษณะเป็นการตรวจสอบรายการ (Check List) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open-Ended Questionnaire)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยติดต่อขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งไปยังกลุ่มตัวอย่างและกลุ่มเป้าหมาย
2. ผู้วิจัยขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยเกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งไปยังสถานศึกษา
3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างท่านละ 1 ชุด และผู้วิจัยเก็บรวบรวมคืนมาจำนวน 70 ชุด
4. เมื่อผู้วิจัยได้แบบสอบถามมาจำนวน 70 ชุด ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์แล้วนำมาวิเคราะห์ค่าสถิติต่างๆ โดยผ่านโปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลวิจัยทางสังคมศาสตร์
5. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลตามแบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์กลุ่มเจาะจงท่านละ 1 ชุด จำนวน 15 ท่าน แยกเป็นครูบรรพชิต 7 รูป และครูคฤหัสถ์ 8 คน และมีประสบการณ์ในการสอนไม่น้อยกว่า 5 ปี

6. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จัดทำข้อมูล โดยการตรวจสอบความถูกต้องความสมบูรณ์ของแบบสัมภาษณ์แต่ละชุดมาบูรณาการกับแบบสอบถามในส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำเสนอตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนค่าร้อยละ

2. ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามหาระดับการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของ Likert แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยจำแนกตามสถานภาพ วุฒิทางการศึกษา (t-test แบบ Independent samples) และ ประสบการณ์ในการทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่า โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F – test แบบ One – way ANOVA) เมื่อพบความมีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe's method)

4. ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสอบถามแนวทางและข้อเสนอแนะในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เขียนในลักษณะความเรียงประกอบบริบท

5. ผู้วิจัยวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์แนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา เขียนในลักษณะความเรียงประกอบบริบท

ผลการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.23) โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านวิม้งสา (ความไตร่ตรอง) ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.33) ด้านฉันทะ (ความพอใจ) ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.27) ด้านจิตตะ (ความคิด) ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.30) และด้านวิริยะ (ความพากเพียร) ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.26)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบตามระดับปฏิบัติของครูบรรพชิตและครูคฤหัสถ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษาและประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูผู้สอนที่มีสถานภาพต่างกัน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านวินัยะ (ความพากเพียร) มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ครูผู้สอนที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านวินัยะ (ความพากเพียร) มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ด้านจิตตะ (ความคิด) มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

ข้อเสนอแนะและแนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านฉันทะ ด้านวินัยะ ด้านจิตตะ และด้านวิมังสา ควรจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง เช่น จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เน้นให้ผู้เรียนได้การฝึกจริง ได้ลงมือทำจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ อยากเรียน วิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย กระตุ้นผู้เรียนอยากเรียนรู้ ควรฝึกให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดบ่อยขึ้น เพราะจะทำให้เกิดความกระตือรือร้นค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ หลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธ ศาสนา วิชาที่เนื้อหาใกล้เคียงกันควรรวมกันเป็นวิชาเดียว แล้วเพิ่มวิชาชีวิตโดยการศึกษาตามวิถีชีวิตจริง ครูควรสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และมีแบบแผน สามารถนำไปปรับแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ครูควรสร้างความตระหนักและสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยเริ่มตั้งแต่มีการกำหนดปัญหา วางแผนแก้ปัญหาดังสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล ซึ่งเป็นการแก้ปัญหายอย่างเป็นระบบ โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้แก้ปัญหาดู หรือหาคำตอบด้วยตนเอง โดยครูทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาให้คำชี้แนะเพิ่มเติม ร่วมกันกับผู้เรียน และครูควรทำวิจัยทุกเทอม เพื่อจะทำให้ได้ทราบปัญหาและแก้ปัญหของผู้เรียนได้อย่างถูกวิธี และมีประสิทธิภาพ

อภิปรายผลการวิจัย

1) **ด้านฉันทะ (ความพอใจ)** จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติของของครูบรรพชิต และครูคฤหัสถ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.95$, S.D. = 0.27) ทั้งนี้ เพราะครูบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างก็มีระดับปฏิบัติด้านฉันทะ (ความพอใจ) ในระดับมาก เพราะเห็นคุณค่าของการมีฉันทะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พชร แสงเพชร (2558) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท ๔ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการจัดการเรียนรู้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก โดยการเรียนรู้โดยยึดอิทธิบาท 4 เป็นแนวทางในการปฏิบัติการบริหารจัดการในชั้นเรียนสิ่งสำคัญคือความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนมีการจัดบรรยากาศห้องเรียนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างเป็นกัลยาณมิตร การพัฒนาการจัดการเรียนเน้นการวิเคราะห์นักเรียนในแต่ละด้าน ส่งเสริมให้ครูทำการวิจัยในชั้น และนำผลการวิจัยไปแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนา ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

2) **ด้านวิริยะ (ความพากเพียร)** จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติของครูบรรพชิต และครูคฤหัสถ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.26) ทั้งนี้ เพราะครูบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างก็มีระดับปฏิบัติด้านวิริยะ (ความพากเพียร) ในระดับมาก เพราะตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของการมีวิริยะ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาฉัตรชัย ธมมวรเมธี (ทันบาล) (2560) ได้ทำวิจัยเรื่อง “ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร ด้านวิริยะอยู่ในระดับมาก ซึ่งวิริยะนั้นมีการมุ่งเน้นการสร้างแรงจูงใจส่งเสริมการเรียนการสอนให้เด็กนักเรียนอยากเรียนรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ทำให้นักเรียนมีความพยายามในการเรียนถึงแม้วิชาที่เรียนอยู่จะยากเพียงใดก็ตาม

3) **ด้านจิตตะ (ความคิด)** ระดับปฏิบัติของครูบรรพชิตและครูคฤหัสถ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมี

ระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.92$, S.D. = 0.30) ทั้งนี้เพราะครูบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างก็มีระดับปฏิบัติด้านจิตตะ (ความคิด) ในระดับมาก เพราะได้เรียนรู้และตระหนักถึงความสำคัญของกัมมิจิตตะสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบรรจง ตีสรโณ (ศรีสุข) (2560) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์” ผลการวิจัยพบว่า อิทธิบาทธรรม 4 เป็นหลักธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่างๆ ได้มากมาย เช่น การปฏิบัติธรรม การทำงาน การจัดการเรียนการสอนหนังสือหรือในการดำเนินชีวิต ควรมีการปลูกฝังคุณธรรมตามหลักอิทธิบาทธรรม 4 เพื่อให้นักเรียนมีผลการเรียนตามวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้คู่คุณธรรมแนวทางในการประยุกต์หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนปริยัติคุณรสวิทยา ผู้บริหารโรงเรียนมีแนวทางในการประยุกต์หลักอิทธิบาทในการเรียนการสอน โดยให้ครูผู้ทำการสอนในโรงเรียนต้องเป็นผู้รักงานในหน้าที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ และเอาใจใส่กระตือรือร้นในการเรียนรู้งาน และเพิ่มพูนวิชาความรู้ความสามารถในการสอนหนังสือ นอกจากนี้ผู้บริหารต้องสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครูผู้ทำการสอนด้วยการเลื่อนขั้นเงินเดือน การช่วยเหลือเกื้อกูลในด้านอื่นๆ เพื่อให้ครูรักในโรงเรียนและทุ่มเททำงานเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน กระตุ้นเตือนนักเรียนให้เกิดความรักความศรัทธาต่อการเรียน เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้ความเข้าใจใฝ่เรียนรู้และรู้จักคิดวิเคราะห์ในด้านต่างๆ ต้องเอาใจใส่ในการเรียนมีความเพียรอย่างต่อเนื่องให้ครบกระบวนการหลักอิทธิบาทธรรม 4 คิดถึงอนาคตของตนเอง พยายามให้ตนเองประสบความสำเร็จในการเรียน

4) ด้านวิมงสา (ความไตร่ตรอง) ระดับปฏิบัติของครูบรรพชิตและคฤหัสถ์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.33) ทั้งนี้เพราะครูบรรพชิตและคฤหัสถ์ต่างก็มีระดับปฏิบัติด้านวิมงสา (ความไตร่ตรอง) ในระดับมาก เพราะเคยผ่านการฝึกอบรมจนมองเห็นคุณค่าของการใช้วิมงสา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ลักขณา สิริวัฒน์ (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยรวมทั้ง 4 ด้านของครูระดับประถมศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก ที่ผลปรากฏเช่นนี้เนื่องจากครูผู้สอนทุกคนได้รับรู้เป็นอย่างดีว่าการจัดการเรียนรู้

โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นวิธีการที่ต้องมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยการชี้แนะของครู การเอาใจใส่อย่างใกล้ชิดของครู ให้คำปรึกษาเมื่อนักเรียนต้องการรับการปรึกษา และส่งเสริมให้กำลังใจให้นักเรียนใช้พลังความสามารถให้เต็มที่ในการแก้ปัญหาในขณะทำงาน

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการวิจัย เรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าครูผู้สอนได้มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนตระหนักและสนใจในการเรียน เกิดความอยากรู้อยากเรียน มุ่งเน้นจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายกระตุ้นผู้เรียนอยากเรียนรู้ ฝึกให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดบ่อยมากขึ้น จะทำให้เกิดความกระตือรือร้นค้นคว้าหาความรู้ เกิดทักษะในการค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มุ่งเน้นสอนให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผล เป็นระบบ และมีแบบแผน และมุ่งเน้นสอนให้นักเรียนใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล เป็นระบบโดยเริ่มตั้งแต่มีการกำหนดปัญหา วางแผนแก้ปัญหา ตั้งสมมติฐาน เก็บรวบรวมข้อมูล พิสูจน์ข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผล เพื่อให้เกิดองค์ความรู้อย่างแท้จริง และมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

สำนักงานกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรนำผลการวิจัยที่ได้ไปกำหนดเป็นนโยบายหรือแผนปฏิบัติให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาต่าง ๆ ได้นำไปประยุกต์ใช้ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมพัฒนาการเรียนการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีควรส่งเสริมจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ให้ครูถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มความสามารถ เน้นให้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ก่อนสอน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร

2) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีควรส่งเสริมครูพัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพ ศึกษาและพัฒนาวิชาที่ตนเองสอนเพิ่มเติมให้มากขึ้นจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนรักเรียน ใฝ่รู้ ช่างคิด มีวิจารณญาณ มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

3) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีควรส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ และมีแบบแผน ทำให้สามารถแก้ปัญหาและตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีควรส่งเสริมครูจัดการเรียนรู้ที่เน้นสร้างความตระหนักให้นักเรียนใช้ปัญญาแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างมีเหตุผล เป็นระบบและถูกวิธี สามารถนำไปแก้ปัญหาต่างๆ ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำอิทธิบาท 4 มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมในกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมกลุ่มอื่น ๆ ด้วย

2) ควรศึกษาตัวแปรที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดอุบลราชธานี

3) ควรศึกษาทัศนคติของผู้บริหารในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยใช้หลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี

4) ควรศึกษาการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มี การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอริยสัจ 4 หลักสังคหวัตถุ 4 หลักพรหมวิหาร 4 หลักสาราณียธรรม 6 หลักสัปปริยธรรม 7 เป็นต้น มาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้

เอกสารอ้างอิง

- ไทยรัฐฉบับพิมพ์. (2563). *ปั้นเยาวชนให้มีความรู้คู่คุณธรรม*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2562.
จาก <https://www.thairath.co.th/news/society/1799619>.
- เพชร แสงเพชร. (2558). *การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียนตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาฉัตรชัย ธมมวรเมธี (ทันบาล). (2560). *ศึกษาการจัดการเรียนการสอนตามหลักอิทธิบาท 4 สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เขตตอนเมือง กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- พระมหาบรรจง ตีสโรณ (ศรีสุข). (2560). *ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาทธรรม 4 ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนปริยัติคุณรวินวิทยา อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.*
- ไพฑูริย์ พิมพ์ดี และคณะ. (2560). *การพัฒนาการศึกษาภายใต้กรอบประเทศไทย 4.0 สู่ศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์อุตสาหกรรม. 16(2), 199-206.*
- ลักขณา สิริวัฒน์. (2559). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูระดับประถมศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. 10(2), 163-170.*
- สำนักเขตการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เขต 2. (2562). *หลักสูตรพระปริยัติธรรม*. สืบค้นเมื่อ 15 มีนาคม 2562. จาก <https://www.debsecond.org>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). *Determining Sample Size for Research Activities. Educational and Psychological Measurement.*